

Lilík mochyňovitý (*Nicandra physalodes*) – zajímavý plevel na Novojičínsku

PETR KOCIÁN

Nerudova 5, CZ-741 01 Nový Jičín; e-mail: petr.kocian@kvetenacr.cz

Při botanickém průzkumu rozšíření zajímavějších neofytů na území severní Moravy a Slezska a současně prováděném mapování plevelů na Novojičínsku jsem v roce 2012 zachytil výskyt zajímavého plevele lilíku mochyňovitého, který dosud nebyl na Novojičínsku zaznamenán.

Lilík mochyňovitý (*Nicandra physalodes* /L./ Gaertn.) je jednoletá bylina původem z Peru. Ze své domoviny byl zavlečen jako okrasná rostlina do různých částí světa – Severní Ameriky, Evropy, Asie, Afriky a Austrálie. V některých oblastech světa je považován za významný plevel a v Brazílii je dokonce jedním z nejvážnějších plevelů na polích se sójou (Felix et al. s. a.).

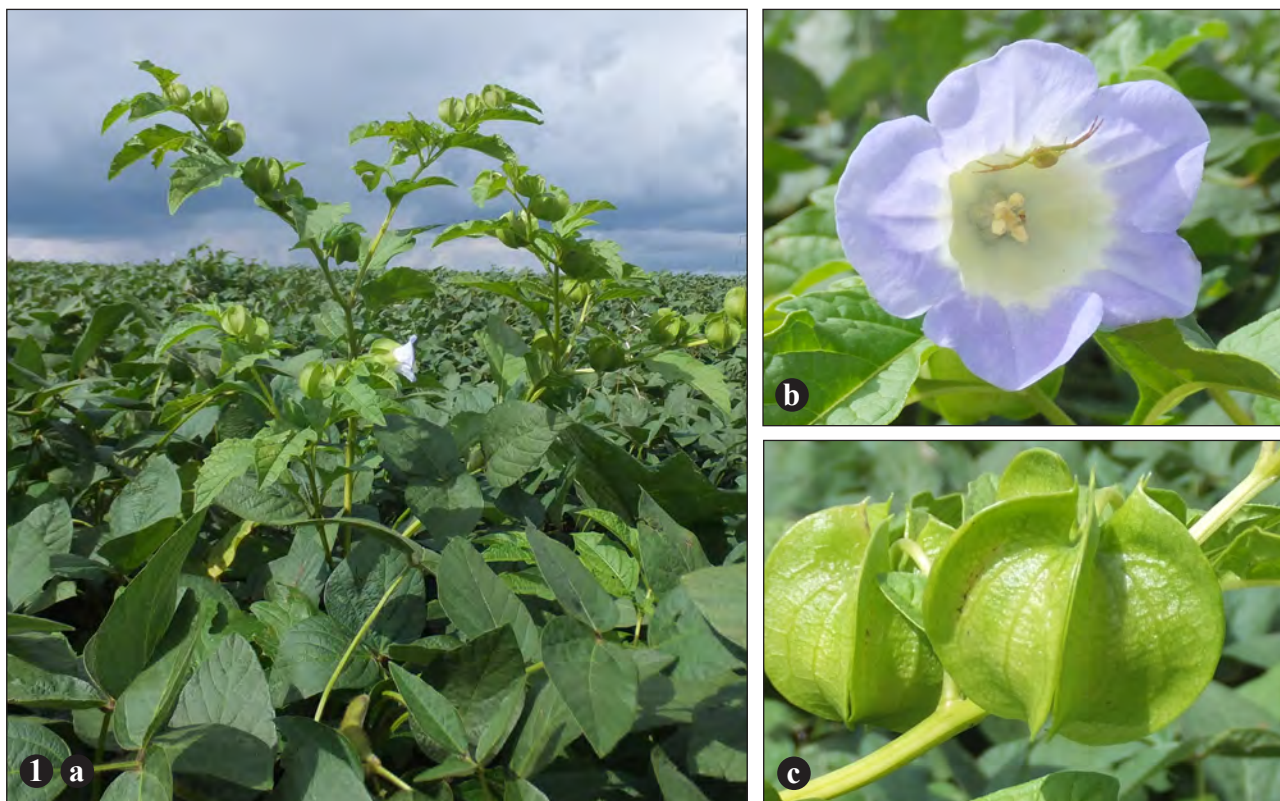
Lilík mochyňovitý je neofyt (Pyšek et al. 2012), který se v České republice vyskytuje zřídka a pomíjivě jako ruderal, nověji jako plevel v polních kulturách (hlavně v zelenině). Trvalejší výskyt lilíku byl zaznamenán v okolí středočeské obce Všetaty, kde zapleveluje porosty pozdní košťálové a kořenové zeleniny (Holec & Soukup 2003). Ze severovýchodu ČR je z nedávné minulosti známý nález dvou rostlin lilíku mochyňovitého na poli se sójou v Ostravě-Zábřehu (2005 leg. Z. Vrabel, FMM). Zplanění několika rostlin v intravilánu Frýdku-Místku zaznamenal D. Hlisnikovský v roce 2007 (D. Hlisnikovský, pers. comm.). Někdy se druh také pěstuje pro okrasu ve formě s tmavě fialovými květy a fialově naběhlým kalichem a může přechodně v místech pěstování zplaňovat. Takové zplanění bylo pozorováno na sídlišti v Novém Jičíně-Loučce (2012 not. P. Kocián).

Taxonomické pojetí a nomenklatura cévnatých rostlin se řídí aktuálním Seznamem flóry České republiky (Danihelka et al. 2012). Lokalita je zařazena do fytochorionu (Skalický 1988) a čtvrtiny základního pole středoevropského síťového mapování (Slavík 1971), zápis souřadnic je v systému WGS-84. Mezinárodní akronymy herbářových sbírek jsou uváděny dle Index Herbariorum (Thiers s. a.).

Lokalita:

76a. Moravská brána vlastní, 6373c, Jeseník nad Odrou (distr. Nový Jičín): pole se sójou, 1,4 km SZ kostela Nanebevzetí Panny Marie, 49°37'03,6"N, 17°53'25,9"E, 278 m n. m., cca 30 ex. (16. IX. 2012 leg. P. Kocián, NJM).

Lilík mochyňovitý se u Jeseníku nad Odrou vyskytoval na poli, kde se toho roku pěstovala sója. Semena sóji pocházela podle sdělení zemědělců z Kanady. Na poli se nacházelo okolo třiceti vzrostlých exemplářů, a to převážně na okrajích již částečně sklizeného pole. Je pravděpodobné, že lilík rostl roztroušeně na celé ploše pole, protože se v době nálezů vyskytoval i v dosud neposečeném pásu mezi rostlinami sóji. Společně bylo na lokalitě zjištěno 28 rostlin durmanu obecného (*Datura stramonium*). V následujícím roce již nebyl lilík mochyňovitý na poli, které bylo oseto kukuřicí, zaznamenán. V roce 2014 byla na poli opět pěstována sója a objevilo se zde pět rostlin lilíku, které se nachá-

Obr. 1: Lilák mochyňovitý (*Nicandra physalodes*) – (a) rostlina na okraji pole se sójou – (b) detail květu – (c) zvětšený kalich obalující plod [16. VIII. 2014, Jeseník nad Odrou]. | Foto P. Kocián

zely roztroušené po celém poli. Pravděpodobně se jednalo o rostliny vzešlé ze semenné banky (jedna rostlina dokáže vyprodukovat několik tisíc semen; vlastní pozorování). Naproti tomu durman obecný již nebyl zaznamenán.

Výskyt lilíku mochyňovitého u Jeseníku nad Odrou bude patrně efemerního rázu. Diaspory byly na pole zavlečeny pravděpodobně s nečistým osivem sóji, a proto se může tento zajímavý neofyt objevit i jinde na polích se sójou, která se v posledních letech i na Novojičínsku hojněji pěstuje.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- Felix J., Doohan D. & Koenig M. (s. a.): Apple of Peru: A New Invasive Weed in Ohio. Ohio State University Extension Fact Sheet. – URL: <http://ohioline.osu.edu/hyg-fact/1000/1649.html> (navštíveno 10. 10. 2014).
- Holec J. & Soukup J. (2003): *Nicandra physalodes* – lilák mochyňovitý jako plevel v ČR. – *Rostlinolékař* 2/2003: 19–20.
- Pyšek P., Danihelka J., Sádlo J., Chrtek J. jun., Chytrý M., Jarošík V., Kaplan Z., Krahulec F., Moravcová L., Pergl J., Štajerová K. & Tichý L. (2012): Catalogue of alien plants of the Czech Republic (2nd edition): checklist update, taxonomic diversity and invasion patterns. – *Preslia* 84: 155–255.
- Skalický V. (1988): Regionálně fyto geografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], *Květena České socialistické republiky* 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fyto geografickému atlasu ČSR. – *Zprávy Československé botanické společnosti* 6: 55–62.
- Thiers B. (s. a., průběžně aktualizováno): Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium. – URL: <http://sweetgum.nybg.org/ih/> (navštíveno 10. 10. 2014).